

T.O. OKLANDER, V.V. VOYTKO

ФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ІННОВАЦІЙ З УРАХУВАННЯ ФАКТОРУ РИЗИКУ

У статті доведено, що вартісна оцінка інновацій промислового підприємства представляє певну складність через недостатню опрацювання окремих методичних питань, пов'язаної з відсутністю єдності поглядів щодо понятійного апарату, а також різноманіттям класифікаційних ознак, мінімальним практичним досвідом реалізації. Проте, введення в практичну діяльність аналітиків понять і категорій, що пояснюють процес накопичення знань з подальшою їх трансформацією в інтелектуальний капітал господарюючого суб'єкта, дає можливість розширити економічні дослідження областей, які до цього слабо піддавалися вартісній оцінці. Проаналізовано і систематизовано фактори ризиків, які впливають на ціну інноваційної продукції промислових підприємств. Запропоновано аналіз факторів ризиків, які впливають на ціноутворення промислових підприємств, здійснювати за допомогою методу структурного аналізу причинно-наслідкових зв'язків (fishbone diagram) Каору Ішикави (Kaoru Ishikawa). Цей метод є наочним і надає можливість системно аналізувати причинно-наслідкові зв'язки всіх факторів, які в різній мірі впливають на розмір загального ризику. Крім того, застосування саме цього методу дозволяє провести ґрунтовний аналіз факторів цінового ризику на основі їх систематизації та виявити нові фактори, які з'являються внаслідок трансформаційних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищах суб'єктів господарювання. Останнє є надзвичайно важливим з огляду на посилення конкурентної боротьби між товаровиробниками на ринку та необхідність прийняття вчасних обґрунтованих управлінських рішень. Урахування факторів ризику у процесі ціноутворення вимагає від промислових підприємств не лише постійного моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища, а й добору релевантних методів для їх аналізу.

Ключові слова: фактори ризиків; цінові ризики; промислові інновації; вартісна оцінка; промислове підприємство; метод Ішикави.

T.O. OKLANDER, V.V. VOYTKO

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ И СТОИМОСТНОЙ ОЦЕНКИ ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ИННОВАЦИЙ С УЧЕТОМ ФАКТОРОВ РИСКА

В статье доказано, что стоимостная оценка инноваций промышленного предприятия представляет определенную сложность из-за недостаточной проработки отдельных методических вопросов, связанной с отсутствием единства взглядов относительно понятийного аппарата, а также многообразием классификационных признаков, минимальным практическим опытом реализации. Однако, введение в практическую деятельность аналитиков понятий и категорий, объясняющих процесс накопления знаний с последующей их трансформацией в интеллектуальный капитал хозяйствующего субъекта, дает возможность расширить экономические исследования областей, которые до этого слабо подвергались стоимостной оценке. Проанализированы и систематизированы факторы рисков, влияющих на цену инновационной продукции промышленных предприятий. Предложен анализ факторов риска, влияющих на ценообразование промышленных предприятий, осуществляемый с помощью метода структурного анализа причинно-следственных связей (fishbone diagram) Каору Ишикавы (Kaoru Ishikawa). Этот метод является наглядным и позволяет системно анализировать причинно-следственные связи всех факторов, которые в разной степени влияют на размер общего риска. Кроме того, применение именно этого метода позволяет провести глубокий анализ факторов ценового риска на основе их систематизации и выявить новые факторы, которые появляются в результате трансформационных изменений во внешней и внутренней средах субъектов хозяйствования. Последнее чрезвычайно важно, учитывая усиление конкурентной борьбы между товаропроизводителями на рынке и необходимость принятия своевременных обоснованных управленческих решений. Учет факторов риска в процессе ценообразования требует от промышленных предприятий не только постоянного мониторинга внешней и внутренней среды, но и отбора релевантных методов для их анализа.

Ключевые слова: факторы риска; ценовые риски; промышленные инновации; стоимостная оценка; промышленное предприятие; метод Ишикавы.

T.O. OKLANDER, V.V. VOYTKO

FORMATION OF PROCESSES OF PRICING AND VALUATION OF POTENTIAL INDUSTRIAL INNOVATIONS TAKING INTO ACCOUNT THE RISK FACTOR

The article proves that the cost assessment of innovations of an industrial enterprise represents a certain complexity due to insufficient elaboration of certain methodological issues related to the lack of unity of views on the conceptual apparatus, as well as a variety of classification features, minimal practical experience. However, the introduction into the practice of analysts of concepts and categories that explain the process of accumulation of knowledge with their subsequent transformation into the intellectual capital of the business entity, makes it possible to expand economic research areas that were previously poorly valued. The risk factors that affect the price of innovative products of industrial enterprises are analyzed and systematized. It is proposed to analyze the risk factors that affect the pricing of industrial enterprises using the method of structural analysis of causation (fishbone diagram) Kaoru Ishikawa (Kaoru Ishikawa). This method is clear and provides an opportunity to systematically analyze the causal relationships of all factors that affect the size of the overall risk to varying degrees. In addition, the application of this method allows for a thorough analysis of price risk factors based on their systematization and identify new factors that appear as a result of transformational changes in the external and internal environments of economic entities. The latter is extremely important given the intensification of competition between producers in the market and the need for timely and sound management decisions. Taking into account risk factors in the pricing process requires industrial enterprises not only to constantly monitor the external and internal environment, but also to select relevant methods for their analysis.

Keywords: risk factors; price risks; industrial innovations; cost estimation; industrial enterprise; Ishikawa method.

Вступ. Розвиток економіки України в умовах зміни техніко-економічних укладів світової економіки (перехід від п'ятого до шостого укладу) супроводжується підвищення ризиків для промислового сектора. В найбільшій мірі це

характерно для інноваційної сфери. Це обумовлюється, з одного боку, досить застарілою структурою основних фондів промисловості, які мають знос до 50%, більшість підприємств побудовано 50 років тому, тобто базуються на

технологіях третього і четвертого технологічних укладів. А, з іншого, обмеженнями фінансових можливостей впровадження більш сучасних інноваційних з мінімальним рівнем ризику технологій виробництва та управління. Слід також вказати на певні обмеження доступу українських підприємств до подібних технологій в початковий період імпортозаміщення, що реалізується в національній економіці, коли доступ до закордонних технологій багато в чому вже неможливий (в силу тих чи інших причин), а вітчизняні аналоги знаходяться тільки в фазі розробки. Подібна ситуація різко підвищує важливість і значимість організаційних механізмів і заходів управління ризиками промислових підприємств, а також інтенсифікації інноваційних процесів розробки імпортозамінних технологій, спрямованих на оптимальне управління ризиками промислового сектора і їх зниження. Отже, постійний моніторинг перманентних трансформацій зовнішнього та внутрішнього середовища з метою визначення та/або конкретизації факторів ризиків є невід'ємною складовою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, який має на меті довготривалу успішну діяльність на ринку.

Одними з таких ризиків є цінові ризики. Якщо розглядати ціноутворення як одну зі складових комплексу маркетингу (а маркетинг визначати як філософію ведення бізнесу), то цінові ризики посідають чільне місце у системі маркетингових ризиків. Відтак, визначення та конкретизація факторів цінових ризиків (які постійно оновлюються) є актуальною проблемою і з теоретичної і з практичної точок зору.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика стабільного розвитку вітчизняних промислових підприємств на основі зростання обсягів виробництва і реалізації їх продукції тісно пов'язана з державними програмами і планами. Так, однією зі стратегічно важливих для України цілей соціально-економічного розвитку є визначена у законодавчих документах ціль сталого розвитку промисловості («Оперативна ціль 5 «Сталий розвиток промисловості» у Постанові КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.» [1]). А успішність діяльності суб'єктів господарювання на ринку залежить від швидкості прийняття релевантних управлінських рішень, які, в свою чергу, ґрунтуються на результатах факторного аналізу.

Безумовно, вартісна оцінка інновацій промислового підприємства представляє певну складність через недостатню опрацювання окремих методичних питань, пов'язаної з відсутністю єдності поглядів щодо понятійного апарату, а також різноманіття класифікаційних ознак, мінімальним практичним досвідом реалізації. Проте, введення в практичну діяльність аналітиків понять і категорій, що пояснюють процес накопичення знань з подальшою їх трансформацією в інтелектуальний капітал господарюючого суб'єкта, дає можливість

розширити економічні дослідження областей, які до цього слабо піддавалися вартісної оцінці.

Таким чином, аналіз і урахування факторів цінових та вартісних ризиків при прийнятті управлінських рішень на промислових підприємствах є важливим науковим і практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Основи сучасної ризикології були закладені ще у працях Сміта А. [2], Мілля Дж. [3], Найта Ф. [4], розвинуті у роботах Маршалла А., Пігу А. та інших і адаптовані до реалій сучасності вітчизняними науковцями. Зокрема, різним аспектам урахування факторів ризику присвячені праці Балабанової Л.В. [5], Ветрогона О.В. [6], Волкової М.В. [7], Кондратенко Н.О. [7], Гранатурова В.М. [8], Дугіної С.І. [9], Дунської А.Р. [10], Жалдак Г.П. [10], Ілляшенко С.М. [11], Кузьміна С.В. [12], Орлової В.М. [12], Окландер М.А. [13], Приймаченко О.О. [6], Сардак О.В. [5], Старостіної А.О. [14], Харічкова С.К. [8], Чукурної О. [15], Яшкіної О.І. [16] та інших.

Зокрема, Яшкіна О.І. зазначає, що вихід на ринок з новою, особливо високотехнологічною продукцією, вимагає від підприємства ретельного підходу до оцінювання можливих ризиків у ціноутворенні [16]. Чукурна О. резюмує, що із загостренням конкуренції питання управління ціновим ризиком стає ще більш актуальним та потребує розроблення методології його управління [15]. Таким чином, незважаючи на вагомий збиток науковців з цієї проблеми, дослідження факторів цінових ризиків потребує подальших наукових розвідок.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження факторів цінових ризиків та визначення причинно-наслідкових зв'язків між ними.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ціновий ризик є різновидом специфічного господарського ризику. Необхідність аналізу цінових ризиків обумовлена функціональною залежністю прибутку від встановлених цін [13].

У сучасній науковій літературі низка праць присвячена методам оцінки цінових ризиків (які узагальнено класифікують за чотирма групами: розрахунково-аналітичні; математико-статистичний; аналітичний; експертних оцінок) [17]. А методам, за допомогою яких можна провести релевантний факторний аналіз, на наш погляд, приділяється менше уваги, хоча саме розуміння причинно-наслідкових зв'язків між факторами ризиків дозволяє більш точно оцінити їх результуючий вплив, тобто розмір ризиків.

Кондратенко Н.О. і Волкова М.В. відзначили, що на практиці, розробляючи стратегію формування ціни, підприємства приділяють недостатньо уваги ціноутворюючим факторам (ураховують лише основні) та недооцінюють важливість впливу другорядних, на їх думку, факторів на динаміку збуту [18]. Ці автори до факторів впливу у ціноутворенні відносять: рівень попиту, споживчі властивості товару, якість товару, місткість ринку.

Дугіна С.І. провела ґрунтовний аналіз факторів, що впливають на різні види господарських ризиків і

відзначила такі з них, які впливають на рівень цін і величину ризику [9]: а) зовнішні фактори прямого впливу: зміни законодавства, що регулює господарську діяльність; конкуренція підприємств; взаємини з партнерами; податкова система; корупція тощо; б) зовнішні фактори непрямого впливу: політична ситуація, міжнародні події, економічна нестійкість країни, економічне становище галузі, стихійні лиха; в) внутрішні фактори: стратегія підприємства (у тому числі й цінова), сукупні витрати, ресурси та їх використання, якість і рівень використання маркетингу, якість продукції.

На думку Чукурної О. цінові ризики, що пов'язані зі зміною в державному регулюванні, імовірністю введення нових податкових та інших платежів та інфляцією, є найбільш імовірнішими [15].

Цінові ризики, на наш погляд, крім зазначених вище, також пов'язані з [19]: підвищенням закупівельних цін; імовірністю встановлення конкурентами цін нижче ринкових; змінами в

державному регулюванні ціноутворення; імовірністю введення нових податкових та інших платежів, які інтегровані в ціни; зниженням рівня товарів на ринку; підвищенням цін і тарифів на послуги інших організацій тощо.

Пропонуємо аналіз факторів ризиків, які впливають на процеси ціноутворення промислових підприємств, здійснювати за допомогою методу структурного аналізу причинно-наслідкових зв'язків (fishbone diagram), запропонованого Каору Ішикавою (Kaoru Ishikawa). Безперечними перевагами цього методу є наочність і можливість системно аналізувати причинно-наслідкові зв'язки всіх факторів, які в різній мірі впливають на розмір загального ризику. Схематично урахування факторів ризиків у ціноутворенні промислових підприємств за допомогою методу структурного аналізу причинно-наслідкових зв'язків К. Ішикави представлено на рис. 1.

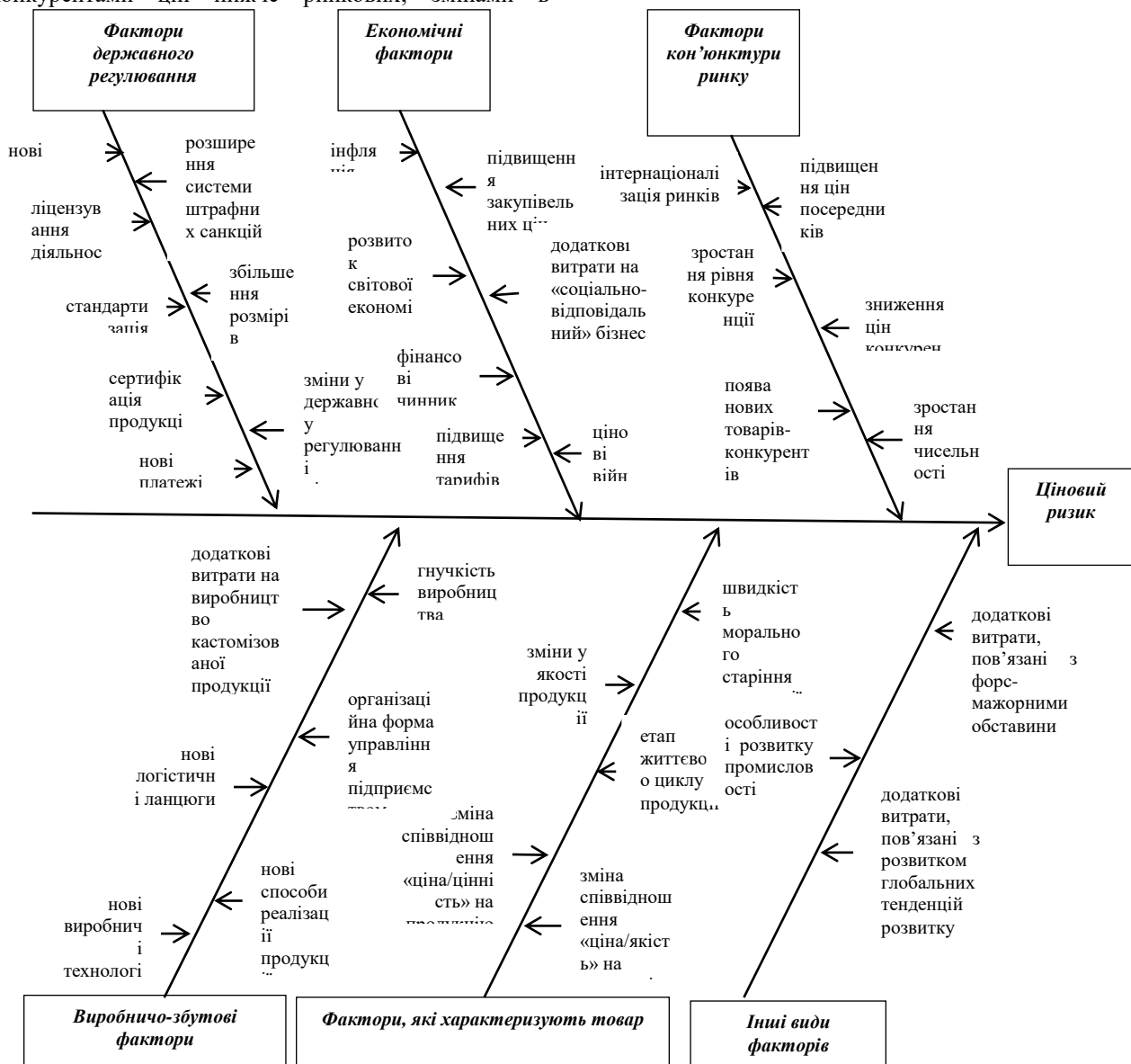

Рисунок 1 – Урахування факторів ризиків у ціноутворенні промислових підприємств за допомогою методу структурного аналізу причинно-наслідкових зв'язків К.Ішикави

Джерело: авторська розробка

На наш погляд, узагальнено на загальний розмір цінних ризиків промислових підприємств в Україні впливають фактори:

- 1) державного регулювання;
- 2) економічні;
- 3) ринкової кон'юнктури;
- 4) виробничо-збутові;
- 5) товарні;
- 6) інші.

Систематизація факторів, які чинять найбільший вплив на кінцевий результат, за зазначеними блоками дозволяє визначити основні і другорядні серед них, а їх комплексний аналіз надає можливість виявити ключові взаємозв'язки між факторами, що можуть призвести до виникнення каскадного ефекту (коли лавиноподібний вплив призводить до катастрофічних наслідків). Відтак, застосування методу К. Ішикави для аналізу факторів цінних ризиків є доцільним.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Урахування факторів ризику у процесі ціноутворення вимагає від промислових підприємств не лише постійного моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища, а й добору релевантних методів для їх аналізу. Розглянутий у дослідженні метод К. Ішикави дозволяє провести ґрунтовний аналіз факторів цінного ризику на основі їх систематизації та виявити нові фактори, які з'являються внаслідок трансформаційних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищах суб'єктів господарювання. Останнє є надзвичайно важливим з огляду на посилення конкурентної боротьби між товаровиробниками на ринку та необхідність прийняття вчасних обґрунтованих управлінських рішень.

Викладені пропозиції можуть бути покладені в основу подальшого аналізу та оцінки цінних ризиків.

Список літератури

1. Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.08.2020).
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит // Антология экономической классики: В 2 т. Т. 1. – М.: Экономика, 1993. – 480 с.
3. Милль Дж. С. Основы политической экономии: Пер. с англ. / Дж. С. Милль. – М.: Прогресс, 1980. – Т. 2. – 480 с.
4. Найт Ф. Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Найт – М.: Дело, 2003. – 360 с.
5. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Цінова політика торговельного підприємства в умовах маркетингової орієнтації: монографія / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2003. – 149 с.
6. Окландер Т.О., Ветрогон О.В., Приймаченко О.О. Оцінювання цінних ризиків у готельно-ресторанній сфері / Т.О. Окландер, О.В. Ветрогон, О.О. Приймаченко // Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор», 2019. – Вип. 3-1 (52). – С.101-107.
7. Кондратенко Н.О., Волкова М.В. Методичні підходи до ціноутворення в системі маркетингу // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 12. 2016. С. 272-276.
8. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісної оцінки: монографія / В. М. Гранатуров, І. В. Литовченко, С. К. Харічков; за наук. ред. В. М. Гранатурова – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2003. – 164 с.
9. Дугіна С.І. Особливості урахування ризику при формуванні цінної політики // Формування ринкової економіки. 2010. № 23. – С.135-145.
10. Дунська А.Р. Цінова еластичність попиту як основа прийняття ефективних управлінських рішень / А.Р. Дунська, Г.П. Жалдак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 10. – С. 12-17. URL : <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/1834-dunaska-a-r-zhaldak-g-p-tsinova-elastichnist-popitu-yak-osnova-prijnyattya-efektivnikh-upravlinskikh-rishen> (дата звернення: 01.08.2020).
11. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2004. – 220 с.
12. Кузьмін С.В. Оцінка та використання цінної еластичності попиту для обґрунтування управлінських рішень / С.В. Кузьмін, В.М. Орлова // Економічний аналіз. – 2013. – Т. 14. – № 3. – С. 88-95.
13. Окландер М.А. Маркетингова цінова політика. Навч. посібник. (Розділ 7. Цінові ризики). URL : <https://westudents.com.ua/glavy/37448-rozdl-7-tsnov-riziki.html>
14. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посіб / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К.: Кондор, 2004. – 200 с.
15. Чукурна О. Методологія управління цінним ризиком у системі маркетингу // Економіст, 2013. – № 4. – С.55-59.
16. Яшкіна О.І. Визначення ризиків у ціноутворенні за регресійною моделлю залежності попиту від ціни // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2016, № 3. – С.76-86.
17. Окландер М. А., Чукурна Е. П. Маркетингова цінова політика: навчальний посібник (з грифом МОН). – Київ: ЦУЛ, 2011. – 222 с.
18. Окландер Т.О. Методи оцінки маркетингових ризиків підприємств у ціноутворенні / Т. О. Окландер // Економічний аналіз, 2012. – Вип. 10. Ч. 4. – С.267-271.
19. Окландер Т. О. Маркетингові дослідження цінних ризиків промислового підприємств // Проблеми економіки, 2012. – № 3. – С.141-146.
20. Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p.
21. Kocziszky György, Szakaly D., Pererva P.G., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
22. Перерва П.Г. Комплаенс-программа промислового підприємства: сутність і задачі / П.Г.Перерва // Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр.- Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017.– № 24 (1246).–С. 153-158.
23. Kocziszky, György Reputational compliance / György Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobieliava // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум-2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В. Манойленко, Е. М. Строков. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – С. 140-143.
24. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. – К.: Знання, 2009. – 1070 с.

References (transliterated)

1. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (accessed: 01.08.2020).
2. Smyt A. *Yssledovanye o pryrode y prychynakh bohatsva narodov* [A study of the nature and causes of the wealth of peoples]. М., Ekonomika, 1993, 480 p.
3. Myll Dzh. S. *Osnovy politycheskoi ekonomyy* [Fundamentals of political economy]. М., Prohress, 1980, Т. 2, 480 p.
4. Nait F. *Rysk, neopredelennost y prybyl* [Risk, uncertainty and profit]. М., Delo, 2003, 360 p.
5. Balabanova L. V., Sardak O. V. *Tsinova polityka torhovelnogo pidpriemstva v umovakh marketynhovoї oriientsii* [Pricing policy of a trading company in terms of marketing orientation]. Monografiya. Donetsk, DonDUET im. M. Tuhon-Baranovskoho, 2003, 149 p.
6. Oklander T.O., Vetrohon O.V., Pryimachenko O.O. *Otsiniuvannia tsinovyykh ryzkyv u hotelno-restoranniї sferi* [Assessment of price risks in the hotel and restaurant industry] *Naukovo-vyrobnychyї*

- zhurnal «Biznes-navihator». [Research and production magazine "Business Navigator"] – 2019. – no 3-1 (52). – pp.101-107.
7. Kondratenko N.O., Volkova M.V. *Metodychni pidkhody do tsinoutvorennia v systemi marketynhu* [Methodical approaches to pricing in the marketing system] *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho* [Global and national economic problems. Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho] – 2016. – Issue 12. – pp. 272-276.
  8. Hranaturov V. M., Lytovchenko I. V., Kharichkov S. K. *Analiz pidpriemnytskykh ryzykiv: problemy vyznachennia, klasyfikatsii ta kilkisnoi otsinky* [Analysis of business risks: problems of definition, classification and quantification]. Monografiya. Odesa, Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekolohichnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2003, 164 p.
  9. Duhina S.I. *Osoblyvosti urakhuvannia ryzyku pry formuvanni tsinovoi polityky* [Features of risk consideration in the formation of pricing policy] *Formuvannia rynkovoï ekonomiky*. [Formation of a market economy] – 2010. – no 23. – pp.135-145.
  10. Dunska A.R., Zhaldak H.P. *Tsinova elastychnist popytu yak osnova pryiniattia efektyvnykh upravlinskykh rishen* [Price elasticity of demand as a basis for making effective management decisions] *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. [Global and national economic problems] – 2016. – no 10. – pp. 12-17.
  11. Illiashenko S.M. *Ekonomichnyi ryzyk* [Economic risk]: navchal'nij posibnik. Kiev, TsUL, 2004, 220 p.
  12. Kuzminov S.V., Orlova V.M. *Otsinka ta vykorystannia tsinovoi elastychnosti popytu dlia obgruntuvannia upravlinskykh rishen* [Estimation and use of price elasticity of demand to substantiate management decisions] *Ekonomichnyi analiz*. [Economic analysis] – 2013. – V. 14. – no 3. – pp. 88-95.
  13. Oklander M.A. *Marketynhova tsinova polityka* [Marketing pricing policy]: navchal'nij posibnik. Available at: <https://westudents.com.ua/glavy/37448-rozdl-7-tsnov-riziki.html> (accessed: 01.08.2020).
  14. Starostina A.O., Kravchenko V.A. *Ryzik-menedzhment: teoriia ta praktyka* [Risk management: theory and practice]: navchal'nij posibnik. K., Kondor, 2004, 200 p.
  15. Chukurna O. *Metodolohiia upravlinnia tsinovym ryzkom u systemi marketynhu* [Price risk management methodology in the marketing system] *Ekonomist* [Economist] – 2013. – no 4. – pp.55-59.
  16. Iashkina O.I. *Vyznachennia ryzykiv u tsinoutvorenni za rehresiinoiu modelliu zalezhnosti popytu vid tsiny* [Determination of risks in pricing according to the regression model of demand-price dependence]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. [Marketing and Innovation Management] – 2016. – no 3. – pp.76-86.
  17. Oklander M. A., Chukurna E. P. *Marketynhova tsinova polityka* [Marketing pricing policy]: navchal'nij posibnik. Kyiv, TsUL, 2011, 222 p.
  18. Oklander T.O. *Metody otsinky marketynhovyykh ryzykiv pidpriemstv u tsinoutvorenni* [Methods for assessing the marketing risks of enterprises in pricing] *Ekonomichnyi analiz*. [Economic analysis] – 2012. – no 10. – Ch. 4. – pp.267-271.
  19. Oklander T. O. *Marketynhovi doslidzhennia tsinovyykh ryzykiv promyslovoho pidpriemstv* [Marketing research of price risks of industrial enterprises] *Problemy ekonomiky*. [Problems of economy] – 2012. – № 3. – pp.141-146.
  20. Pererva P.G., Kocziszky Gy., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. *Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. – 689 p.*
  21. Kocziszky György, Szakaly D., Pererva P.G., Somosi Veres M. *Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.*
  22. Pererva P.G. *Komplaens-prohramma promyshlenoho predpriyattya: sushchnost y zadachy* [Compliance program of an industrial enterprise: essence and tasks // *Visnyk NTU "KhPI" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr.* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" : Sb. sciences Ave]. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2017.- No. 24 (1246) .- P. 153-158.
  23. Kocziszky György, Veres Somosi M., Kobieliava T.O. *Reputational Compliance // Doslidzhennia ta optymizatsiya ekonomichnykh protsesiv "Optimum-2017" : tr. 13-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 6-8 hrudnya 2017 r. / red.: O. V. Manoylenko, YE. M. Stokov* [Research and Optimization of Economic Processes "Optimum-2017": Tr. 13th International science-practice Conf., DRoecember 6-8, 2017 / ed.: O. V. Manoylenko, E. M. Stokov]. – Kharkiv : NTU "KHPI", 2017. – C. 140-143.
  24. Starostina A.O. *Marketynh: teoriya, svitovyy dosvid, ukraïnska praktyka: pidruch* [Marketing: theory, world experience, Ukrainian practice: under the leadership]. – K.: Znannya, 2009. – 1070 s.

Надійшла (received) 25.11.2020

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Войтко Вікторія Валеріївна (Войтко Виктория Валерьевна, Vjtko Viktorija Valeriivna) - кандидат економічних наук, доцент, Національний економічний університет імені Семена Кузнеця, доцент кафедри бухгалтерського обліку і бізнес-консалтингу; тел.: (099) 177-74-42; e-mail: viktorii.tiutlikova@hneu.net

Окландер Тетяна Олегівна (Окландер Татьяна Олеговна, Oklander Tetyana Olehivna) - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва Одеської державної академії будівництва та архітектури; ORCID: 0000-0003-3955-9808; email: t.o.oklander@opu.ua